

psychological and educational research], *Naukovyj chasopys Natsional'noho pedahohichnoho universytetu imeni M. P. Drahomanova. Seriya: Tvorcha osobystist' vchytelia: problemy teorii i praktyky*, 2011. # 14 (24), P. 75–81.

9. Fedirchuk T. D. *Naukovo-metodychnyj suprovid rozvytku pedahohichnoho profesionalizmu molodoho vykladacha vyschoi shkoly: prakt. posibnyk* [Scientific and methodological support of educational professionalism young high school teacher], Chernivtsi, Zoloti lytavry, 2015, 180 p.
10. Fedirchuk T. D. *Rozvytok pedahohichnoho profesionalizmu molodoho vykladacha vyschoi shkoly (teoretyko-metodychnyj aspekt)* [Teacher professional development of young high school teacher (theoretical and methodological aspect)], Chernivtsi: Chernivets. nats. un-t, 2015, 448 p.
11. Fedirchuk T. D. *Tekhnolohiia monitorynhu profesionalizmu vykladacha iak instrument zabezpechennia iakosti vyschoi osvity* [Technology teacher professional monitoring as a tool for quality assurance], *Science and Education a New Dimension, Pedagogy and Psychology*, 2013. # 1 (7). Iss. 14, P. 208–214.

Стаття надійшла в редакцію 20.02.2017 р.

УДК 37.013.83

СВІТЛАНА ИЗБАШ

izbashes@gmail.com

кандидат педагогічних наук, доцент

Мелітопольський державний педагогічний університет імені Б. Хмельницького,
м. Мелітополь, вул. Гетьманська, 20

ПРОБЛЕМА АНДРАГОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ПЕДАГОГІЧНОГО ПЕРСОНАЛУ ЯК ВИКЛАДАЧІВ ДЛЯ ОСВІТИ ДОРΟΣЛИХ

Проаналізовано досвід андрагогічної підготовки педагогічного персоналу як викладачів для освіти дорослих. Представлено різні підходи до визначення поняття «андрагогічна підготовка», узагальнено сучасні практики андрагогічної підготовки та визначено особливості сучасного стану андрагогічної підготовки. Встановлено, що термін «андрагогічна підготовка» наразі не увійшов у широкий науковий обіг. Вказано, що процес андрагогічної підготовки має фрагментарний характер та досі не набув ознак цілісного андрагогічного процесу. Доведено, що наукові основи діяльності педагогічного персоналу у різних формах інформаційно-освітньої взаємодії з дорослими тільки починають формуватися. Здійснено класифікацію дорослих як суб'єктів андрагогічного процесу. Запропоновано організувати підготовку педагогічного персоналу як викладачів для навчання дорослих на основі спеціальності «Педагогіка вищої школи» з присвоєнням кваліфікації «викладач-андрагог».

Ключові слова: андрагогічна підготовка, педагогічний персонал, викладач-андрагог, освіта дорослих, андрагогічний підхід, андрагогічні принципи.

СВЕТЛАНА ИЗБАШ

кандидат педагогических наук, доцент,

Мелитопольский государственный педагогический университет имени Б. Хмельницкого,
г. Мелитополь, ул. Гетьманская, 20

ПРОБЛЕМА АНДРАГОГИЧЕСКОЙ ПОДГОТОВКИ ПЕДАГОГИЧЕСКОГО ПЕРСОНАЛА КАК ПРЕПОДАВАТЕЛЕЙ ДЛЯ ОБРАЗОВАНИЯ ВЗРОСЛЫХ

Проанализирован опыт андрагогической подготовки педагогического персонала как преподавателей для образования взрослых. Представлены различные подходы к определению понятия «андрагогическая подготовка», обобщены современные практики андрагогической подготовки и определены особенности современного состояния андрагогической подготовки. Установлено, что термин «андрагогический подготовка» еще не вошел в широкий научный оборот. Указано, что процесс андрагогической подготовки имеет фрагментарный характер и до сих пор не приобрёл признаки целостного андрагогического процесса. Доказано, что научные основы деятельности педагогического персонала в различных формах информационно-образовательного взаимодействия со взрослыми только начинают формироваться. Осуществлена классификация взрослых как субъектов андрагогического процесса. Предложено

организовать подготовку педагогического персонала как преподавателей для обучения взрослых на основе специальности «Педагогика высшей школы» с присвоением квалификации «преподаватель-андрагог».

Ключевые слова: андрагогическая подготовка, педагогический персонал, преподаватель-андрагог, образование взрослых, андрагогический подход, андрагогические принципы.

SVITLANA IZBASH

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate professor
Melitopol Bohdan Khmelnytsky State Pedagogical University,
Melitopol, Hetmanska 20 Street

PROBLEM OF ANDRAGOGICAL BACKGROUND OF PEDAGOGICAL STAFF AS TEACHERS FOR ADULT EDUCATION

The experience of andragogical background of pedagogical staff as teachers for adult education and a variety of approaches to the definition of «andragogical background» have been presented in the paper. It has been summarized the current practice of andragogical background and defined features of the modern state of andragogical background. It was found that the term «andragogical background» has not yet entered into a scientific turn. This andragogical background process is fragmented and has not yet acquired the characteristics of a holistic andragogical process. It is proved that the scientific basis of the activities of the pedagogical staff in various forms of information and educational interaction with adults only begin to take shape. Adults have been classified as subjects of andragogical process. It is proposed to organize the training of pedagogical staff as the teachers to educate adults on a specialty «Pedagogy of Higher Education» qualification «teacher-andragogue».

Keywords: andragogical background, pedagogical staff, teacher-andragogue, adult education, andragogical approach andragogical principles.

Нині спостерігається тенденція підвищення ролі освіти у житті кожної людини. Це зумовлено потребою у нових знаннях, уміннях, навичках, які сприятимуть підвищенню конкурентоспроможності кожного фахівця. Уявлення про освіту як короткотривалий закінчений проміжок часу залишається в далекому минулому, доросла людина сьогодні розуміє необхідність оновлення освіти впродовж усього свого життя. Одним із найбільш вагомих складових освіти дорослих, на наше переконання, є процес андрагогічної підготовки фахівців, здатних до надання освітніх послуг різним категоріям дорослого населення.

Актуальність дослідження визначається потребою модернізації сучасної системи освіти у зв'язку з динамікою соціального і науково-технічного прогресу, швидкою зміною техніки і технологій, диверсифікацією спеціалізацій, зростанням конкуренції на ринку праці, змінами у змісті праці і громадській діяльності людей, необхідністю раціонального використання часу. Рушійна сила розвитку освіти дорослих – потреби ринку праці, головною вимогою яких є підготовка компетентних фахівців. Така вимога часу змушує багатьох людей оновлювати свої знання все своє життя, включаючись у різні форми перепідготовки у різних напрямках формальної, неформальної і інформальної освіти.

Традиційно всі процесі навчання й освіти асоціюються з педагогікою, однак практичний досвід свідчить, що педагогічні принципи, підходи до змісту освіти переважно зорієнтовані на загальноосвітню школу і малоприсадибні для освіти дорослих. Звідси виникає потреба конструювання освітнього простору для різних категорій дорослих, в якому надання освітніх послуг – це сфера діяльності фахівця-андрагога, спрямована на особистісний і професійний розвиток дорослих, проектування спільного позитивного навчального середовища, консультування, надання соціальної допомоги та визначення особистісних потреб, можливостей розвитку дорослого учня з урахуванням його індивідуальних досягнень.

Важливість дослідження і розробки питань андрагогічної підготовки фахівців підтверджена Концепцією освіти дорослих в Україні, в якій одним із завдань зазначено необхідність здійснювати у вищих навчальних закладах (ВНЗ) підготовку відповідних фахівців для освіти дорослих та потреб ринку праці, а одним із напрямків реалізації концепції освіти дорослих в Україні є створення системи підготовки і перепідготовки викладачів для роботи з дорослими, а також систематичного навчання

керівників різних рівнів, що працюють у галузі освіти, промисловості, державному управлінні, сільському господарстві, підприємстві [4, с. 17–18].

Наукові основи освіти дорослих втілені у працях українських (О. Аніщенко, С. Архипова, Л. Вовк, Д. Дзвінчук, Л. Лук'янова, Н. Ничкало, О. Огієнко, В. Олійник, О. Орлова, О. Пехота, С. Прийма, В. Приходько, Н. Протасова, С. Сисоєва, Л. Сігаєва, І. Смагін, Л. Тимчук, І. Фольварочний та ін.) та зарубіжних (Дж. Адамс-Вебер, Т. Браже, С. Брунер, С. Вершловський, М. Громкова, П. Джарвіс, Д. Джонсон, Д. Колб, І. Колеснікова, В. Кричевський, А. Кукуєв, Л. Лесохіна, М. Ноулз, В. Онушкін Ф. Пеглер, Р. Сміт, Е. Трондайк, Л. Турос та ін.) вчених. Їхні праці створюють наукову основу для подальшого дослідження діяльності фахівців, що здійснюють освітню взаємодію з різними категоріями дорослих.

Останнім часом з'явилися дослідження різних аспектів андрагогічного процесу: дидактичні аспекти освіти дорослих (С. Гончаренко), андрагогічні основи освіти у ВНЗ (Т. Ломтева), особливості та основоположні принципи андрагогічної моделі навчання (Л. Лук'янова), андрагогічний підхід як методологічна основа самоспрямованого навчання дорослої людини (О. Огієнко) тощо. Наявність цих праць зумовлює перехід до андрагогічних засад навчання. Окремі питання андрагогічної підготовки фахівців для системи освіти дорослих розглянуто у працях О. Аніщенко (підготовка виробничого персоналу: андрагогічний аспект; підготовка педагогів до організації освіти дорослих засуджених), С. Архипової (професійна підготовка соціальних працівників як посередників освіти дорослих), О. Баніт (андрагогічні засади професійної майстерності викладача дизайнерських дисциплін), В. Буренко (андрагогічний підхід до професійної перепідготовки вчителя), Л. Вавілової (андрагогічна компетентність методистів), І. Воротникової (андрагогічні засади професійного розвитку вчителів природничо-наукових дисциплін), А. Жданова (підготовка фахівців для сфери освіти дорослих у сучасній Європі), Ю. Каліновського (соціально-професійна мобільність андрагога), А. Копилової (реалізація андрагогічного підходу у системі підвищення кваліфікації педагога), Л. Сігаєвої (організаційно-методичні умови підготовки педагогів-андрагогів), М. Смирнової (підвищення кваліфікації керівників ЗНЗ на засадах андрагогіки в післядипломній освіті), О. Чугай (професійна підготовка педагогічного персоналу для системи освіти дорослих у США) тощо.

Докладний аналіз наукових праць вчених свідчить, що в освіті появилася позитивна тенденція теоретико-методичного та науково-практичного забезпечення навчання фахівців для системи освіти дорослих. Але з огляду на широке коло потреб суспільства у підготовці таких фахівців, проблема андрагогічної підготовки педагогічного персоналу залишається актуальною і потребує подальшого наукового вивчення і обґрунтування.

Мета статті – визначити поняття «андрагогічна підготовка» та особливості сучасного стану андрагогічної підготовки педагогічного персоналу як викладачів для навчання дорослих.

Важливе значення освіта дорослих набуває у контексті розвитку суспільства і окремої особистості. Проблема підготовки педагогічного персоналу для роботи з дорослими набула особливого значення ще у 70-х роках ХХ ст., коли на міжнародних конференціях почали говорити про необхідність створення умов для підготовки викладачів, які навчають дорослих. Посилення ролі освіти дорослих в суспільстві викликає необхідність спеціальної підготовки педагогічного персоналу для роботи з дорослими. Ця категорія фахівців давно виділяється за своїми професійними функціями, пов'язаними з навчанням дорослих, але наукові основи діяльності педагогічного персоналу у різних формах інформаційно-освітньої взаємодії з дорослими тільки починають формуватися.

Сучасна українська дослідниця Л. Лук'янова тлумачить андрагогічну підготовку як «сукупність наперед запланованих і розроблених заходів навчання й виховання майбутнього фахівця з організації навчальної діяльності дорослих» [5, с. 22]. Вона пропонує підготовку фахівця у сфері освіти дорослих здійснювати через формування у нього інтегрально-рольової позиції. Основою такої підготовки є методологічні знання, психолого-педагогічні знання про дорослу людину, загальнокультурні знання і вміння, теоретико-технологічні знання щодо активних методів і форм навчання дорослих, методичні знання, практико-технологічні знання й організаторські уміння, проектувальні знання і вміння [6, с. 122]. Дослідниця зазначає, що педагогічний персонал у роботі з дорослою аудиторією має бути відкритим для спілкування, відповідати за розвиток особистості та соціальне втручання.

Андрагогічна підготовка є складним процесом оволодіння педагогом фаховими навичками саморефлексії, що спирається на андрагогічні знання, наслідком є формування належного рівня готовності викладача до андрагогічної роботи. Сьогодні андрагогічна підготовка потрібна викладачам і системи підвищення кваліфікації, і ВНЗ, цільовою групою навчання яких є дорослі учні.

Андрагогічна підготовка, за визначенням І. Зель, – це «процес оволодіння інноваційними технологіями навчання й виховання, прийомами планування й управління андрагогічною діяльністю, спеціальними знаннями, вміннями, навичками, прийомами творчої адаптації до змісту та структури професійної діяльності, підвищення індивідуального потенціалу й креативних можливостей майбутнього фахівця-андрагога» [3, с. 16].

Необхідний рівень готовності викладача до андрагогічної діяльності включає: мотиви, знання, вміння і навички, здатність до фахової рефлексії. Отже, під андрагогічною підготовкою розуміється результат спеціально організованого навчання. Основою такої підготовки є знання: 1) фізіологічних і психологічних процесів, здібностей до інтелектуальної діяльності; 2) чинників, які сприяють чи перешкоджають навчанню; 3) андрагогічних принципів, технологій та ін.

Ознайомлення з науковою літературою дозволило виявити практичні розробки, пов'язані з поняттям «андрагогічна підготовка». Однак, зазначимо, що в дослідженнях, процес підготовки фахівців для освіти дорослих переважно не визначається дослідниками як андрагогічна підготовка, хоча й має всі ознаки такої підготовки. Так, О. Огієнко розглядає підготовку майбутніх викладачів ВНЗ крізь призму андрагогічного підходу, вказуючи, що важливо дотримуватись організаційно-педагогічних умов цієї підготовки, зокрема таких: перехід до андрагогічної моделі навчання, створення андрагогічного середовища, розробка й застосування андрагогічних технологій і методів навчання, формування андрагогічної компетентності викладачів [7, с. 340]. Ми вважаємо, що такі умови дозволяють майбутнім викладачам відчувати позицію активних суб'єктів навчання, усвідомити власну відповідальність за результати навчання, персоналізувати процес навчання та підвищити його ефективність.

Андрагогічне спрямування професійної підготовки соціальних працівників становить формування фахівця, який працює з дорослими для здійснення їхньої підтримки у засвоєнні різного нового соціального досвіду. У такій підготовці можна відзначити наступні ознаки: андрагогічна підготовка – це цілеспрямований, цілісний процес навчання теоретичним основам соціальної роботи; метою андрагогічної підготовки є створення умов для оволодіння майбутніми фахівцями професійно значущими знаннями і вміннями у сфері соціальної роботи і соціального захисту деяких категорій дорослих; хід андрагогічної підготовки передбачає поділ на етапи, кожен з яких має свою мету, змістове наповнення, засоби підготовки; результатом андрагогічної підготовки майбутнього соціального працівника є готовність до фахової роботи і вміння її вести. Андрагогічна підготовка повинна здійснюватися у ВНЗ, які мають дозвіл і відповідну базу для ведення такої діяльності.

Модель реалізації професійного навчання майбутніх фахівців соціальної сфери, побудована на андрагогічному підході, включає: опору на особистісний і професійний досвід тих, кого навчають; створення психологічної комфортності в освітньому процесі; орієнтацію навчання дорослих на співпрацю й креативність у спілкуванні; пріоритет самоосвітньої діяльності й самооцінки результативності навчання. Застосування моделі пов'язано з врахуванням андрагогічних закономірностей: зумовленість процесу і результатів навчання потребами всіх зацікавлених сторін; залежність успішності реалізації підходу від внутрішніх мотивів учасників освітнього процесу, характеру і своєчасності зовнішніх чинників.

Дослідження, пов'язане з андрагогічною підготовкою провела І. Воронникова і стосувалося воно організації професійного розвитку вчителів на андрагогічних засадах засобами сучасних інформаційно-комунікаційних технологій. Авторка обґрунтувала принципи освіти дорослих у процесі дистанційного навчання, враховуючи його особливості і те, що ці дорослі поєднують навчання з професійною діяльністю [1].

Як засвідчує аналіз, проведений В. Дмитрієвим-Заруденко і М. Судаковим, практичне значення володіння принципами андрагогіки та розуміння сутності й особливостей андрагогічного впливу керівниками та фахівцями центрів зайнятості може виявлятися, принаймні, у двох аспектах. По-перше, щодо підвищення ефективності соціальних послуг; по-друге, стосовно удосконалення механізмів розвитку персоналу центрів зайнятості за рахунок активізації системи набуття та поширення професійного досвіду. Керівникам регіональних і базових центрів зайнятості з метою організації ефективного корпоративного навчання своїх підлеглих пропонується оволодіти спеціальним курсом навчання «Застосування принципів андрагогіки в практиці обслуговування клієнтів державної служби зайнятості» [2, с. 101–110].

Зазначимо, що організація андрагогічного навчального процесу підготовки персоналу державної служби зайнятості ґрунтується на андрагогічних принципах і здійснюється за допомогою спецкурсу, що має андрагогічну спрямованість. В результаті у фахівців державної служби зайнятості

формуються уміння здійснювати андрагогічний вплив на клієнтів та роботодавців, а це означає, що працівники центрів державної служби зайнятості є андрагогами.

Проведений аналіз наукових праць надає нам підстави для обґрунтування особливостей сучасного стану андрагогічної підготовки педагогічного персоналу:

1) педагогічним персоналом для системи освіти дорослих є не тільки представники педагогічної професії, а й інші фахівці, котрі згідно зі своїми фаховими обов'язками працюють з дорослими;

2) термін «андрагогічна підготовка» ще не увійшов у широкий науковий обіг, адже тільки окремі дослідники процес професійної підготовки педагогічного персоналу до навчання дорослих називають андрагогічною підготовкою і надають визначення цьому процесу. Більшість науковців вживають близькі за змістом поняття, а саме: «андрагогічний підхід до підготовки викладача» (О. Огієнко), «андрагогічна спрямованість професійної підготовки» (С. Архипова), «професійний розвиток вчителів на андрагогічних засадах» (І. Воротникова), «андрагогічний навчальний процес» (В. Дмитрієв-Заруденко) тощо;

3) дорослих, як суб'єктів андрагогічного процесу умовно можна розділити на три групи: перша – це фахівці педагогічних професій, тобто викладачі ВНЗ і закладів післядипломної освіти, вчителі, соціальні педагоги, керівники навчальних закладів та інші педагогічні працівники, які мають вищу педагогічну освіту, цільовою групою яких є діти, а робота з дорослими у їх професійній діяльності має опосередкований характер; друга – це фахівці соціальних професій, тобто керівники та працівники центрів державної служби зайнятості, керівники організацій і підприємств, соціальні працівники, практичні психологи, представники місцевої влади, працівники соціальної служби, представники медичних і реабілітаційних центрів, працівники корекційних установ і закладів, адміністратори тощо, робота яких безпосередньо стосується взаємодії з дорослими, але переважно вони не мають педагогічної освіти; третя – це споживачі освітніх послуг, тобто всі дорослі представники суспільства (фахівці різних професій, персонал підприємств, організацій, установ, безробітні, інваліди, люди третього віку, військовослужбовці звільнені у запас та тощо), які на певному етапі життя усвідомили необхідність оновлення чи поповнення знань, підвищення кваліфікації, перепідготовки, стажування шляхом формальної та неформальної освіти.

На нашу думку, дорослі першої і другої груп відносяться до категорії «педагогічний персонал», є викладачами у системі освіти дорослих, а отже є суб'єктами андрагогічної підготовки і за змістом своєї професійної діяльності здійснюють міжособистісну взаємодію з дорослими, надаючи консультативні послуги, формуючи навички інтерпретації інформації, а також організують, координують та здійснюють психологічну підтримку в середовищі дорослих людей.

До третьої групи дорослих пропонуємо застосовувати поняття «андрагогічний підхід до підготовки», а не «андрагогічна підготовка», адже вони не потребують знань і умінь навчання інших дорослих, однак є об'єктами андрагогічного процесу, тому їх підготовка теж має здійснюватися за андрагогічними принципами і технологіям навчання;

4) процес андрагогічної підготовки має фрагментарний характер і ще не набув ознак цілісного андрагогічного процесу, в ньому не вироблено єдиних підходів до організації навчання;

5) у системі вищої педагогічної освіти пропонуємо започаткувати підготовку педагогічного персоналу як викладачів для освіти дорослих на основі спеціальності «Педагогіка вищої школи» з присвоєнням кваліфікації «викладач-андрагог».

Перспективи подальших досліджень вбачаємо у вивченні андрагогічної цінності досвіду підготовки дорослих споживачів освітніх послуг з метою збагачення теоретичної бази андрагогічної підготовки.

ЛІТЕРАТУРА

1. Воротникова І. П. Андрагогічні засади професійного розвитку вчителів природничо-наукових дисциплін засобами інформаційно-комунікаційних технологій / І. П. Воротникова // Інформаційні технології і засоби навчання. – 2011. – № 2 (22). [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/article/view/434/402>.
2. Дмитрієв-Заруденко В. В. Андрагогічні принципи в системі розвитку персоналу державної служби зайнятості / В. В. Дмитрієв-Заруденко, М. В. Судаков // Андрагогіка в професійному навчанні безробітних: матеріали наук.-методол. семінару, 20 вересня 2012 р., м. Київ / уклад.: Л. М. Капченко, Л. Й. Літвінчук, Н. В. Савченко. – К.: ІПК ДСЗУ, 2012. – С. 101–110.
3. Зель І. О. Формування андрагогічної компетентності у студентів гуманітарних факультетів класичних університетів: автореф. дис. канд. пед. наук: 13.00.04 / І. О. Зель. – Черкаси, 2009. – 22 с.
4. Концепція освіти дорослих в Україні / уклад.: Лук'янова Л. Б. – Ніжин: ПП Лисенко М. М., 2011. – 24 с.

5. Лук'янова Л. Б. Андрагог – соціальний посередник в інформаційно-освітніх процесах дорослої людини / Л. Б. Лук'янова // Професійне становлення особистості. – 2013. – № 2. – С. 20–26.
6. Лук'янова Л. Б. Професійна діяльність викладачів-андрагогів (зарубіжний досвід) / Л. Б. Лук'янова // Порівняльна професійна педагогіка. – 2014. – Т. 4. – Вип. 3. – С. 119–123.
7. Огієнко О. І. Підготовка викладача вищої школи в умовах магістратури: андрагогічний підхід / О. І. Огієнко // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології: науковий журнал Сумського державного педагогічного університету ім. А. С. Макаренка; гол. ред. А. А. Сбруєва. – Суми, 2015. – № 6 (50). – С. 336–343.

REFERENCES

1. Vorotnykova I. P. *Andrahohichni zasady profesijnogo rozvytku vchyteliv pryrodnycho-naukovykh dystsyplin zasobamy informatsiyno-komunikatsiynykh tekhnolohiy* [Andragogic bases of professional development of teachers of science education by means of information and communication technologies], *Informatsiyni tekhnolohiyi i zasoby navchannya*, 2011. # 2 (22). [Elektronnyy resurs] Available at: <http://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/article/view/434/402>.
2. Dmytriyev-Zarudenko V. V. *Andrahohichni pryntsypy v systemi rozvytku personalu derzhavnoyi sluzhby zaunyatosti* [Andragogical principles in the system of public employment service staff], *Andrahohika v profesijnomu navchanni bezrobotnykh: materialy nauk.-metodol. seminaru, 20 veresnya 2012 r., m. Kyiv* / uklad.: Kapchenko L. M., Litvinchuk L. Y., Savchenko N. V. Kyiv, IPK DSZU, 201, P. 101–110.
3. Zel' I. O. *Formuvannya andrahohichnoyi kompetentnosti u studentiv humanitarnykh fakul'tetiv klasychnykh universytetiv* [Formation andragogical competence at students of humanitarian faculties of classical universities], avtoref. dys. kand. ped. nauk, 13.00.04, Cherkasy, 2009, 22 p.
4. *Kontseptsiya osvity doroslykh v Ukrayini* [The concept of adult education in Ukraine] Uklad., Luk"yanova L. B, Nizhyn, PP Lysenko M.M., 2011, 24 p.
5. Luk"yanova L. B. *Andrahoh – sotsial'nyy poserednyk v informatsiyno-osvitnikh protsesakh dorosloyi lyudyny* [Andragogue – social mediator in the information and education processes adult human], *Profesiynne stanovlennya osobystosti*, 2013. # 2, P. 20–26.
6. Luk"yanova L. B. *Profesiyna diyal'nist' vykladachiv-andrahohiv (zarubizhnyy dosvid)* [Professional activities teachers-andragogue (foreign experience)], *Porivnyal'na profesiyna pedahohika*, 2014. V. 4. # 3, P. 119–123.
7. Ohiyenko O. I. *Pidhotovka vykladacha vyshchoyi shkoly v umovakh mahistratury: andragogicheskii pidkhid* [Preparation of a high school teacher in the Master's conditions: andragogical approach], *Pedahohichni nauky: teoriya, istoriya, innovatsiyni tekhnolohiyi: naukovyj zhurnal Sums'koho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu im. A. S. Makarenka; hol. red. A. A. Sbruyeva. Sumy*, 2015. # 6 (50), P. 336–343.

Стаття надійшла в редакцію 08.02.2017 р.

УДК 37.013.42

ТЕТЯНА ВЕРЕТЕНКО

tg950@mail.ru

кандидат педагогічних наук, професор
Київський університет імені Б. Грінченка,
м. Київ, вул. Бульварно-Кудрявська, 18

МАРИНА ЛЕХОЛЕТОВА

m.leholetova@ukr.net

викладач

Київський університет імені Б. Грінченка,
м. Київ, вул. Бульварно-Кудрявська, 18

СУТНІСТЬ І КЛАСИФІКАЦІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ УМОВ ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРІГАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ І ПРАЦІВНИКІВ

Уточнено сутність ключових понять за темою дослідження. Встановлено місце здоров'язберігальної компетентності у професійній діяльності майбутніх соціальних педагогів і працівників. Підвищення рівня здоров'язберігальної компетентності студентів розглянуто як